

Prædiken til Septuagesima

Matt . 25, 14-30

I dag, hvor prædiketeksten handler om de betroede talenter, der gives i så forskelligt, nærmest uretfærdigt mål, kunne der være mening i at knytte til ved Milos Formans film *Amadeus*, der set fra dagens synsvinkel netop handler om, hvad der kan komme ud af, at nogen har fået mere betroet end andre.

Historien om de betroede talenter er i grunden en mærkelig historie, hvis man tager den kristelige lup frem. For der er ikke noget særligt kristeligt ved den. Den kunne være fortalt ind i en hvilken som helst religiøs eller anden sammenhæng, af en imam eller mufti, af en rabbiner eller af en ateist, for den handler om noget almenmenneskeligt, som går igen i alle kulturer til alle tider, nemlig for det første det, der kan ses med det blotte øje: at vi ikke alle har fået det samme betroet, de samme talenter eller de samme muligheder for at forvalte dem, og dernæst handler historien om det, som også alle ordentlige mennesker kan være enige om: nemlig at det gælder om at få så meget godt som muligt ud af det liv og de talenter, muligheder, vi hver især har fået. Og hvis man ikke gør det, må man også selv tage følgerne.

Og så er opgaven vel at skyde sig ind på, hvorfor Jesus fortæller den historie. Med andre ord, hvorfor den alligevel har noget med kristendom at gøre.

Milos Forman beretter i sin film om Mozart gennem hofkomponisten i Wien, Salieri, der ender sit liv på en galeanstalt, hvor han fortæller hele den grumme, for ham bitre historie om sit forhold til den unge, geniale Mozart til en katolsk præst.

Allerede som barn drømte Salieri lidensabeligt om engang at blive en stor og berømt komponist, og han misundte den lille Mozart, der, omhyggeligt oplært af sin far, drog rundt som vidunderbarn ved alle de europæiske hoffer og med sit talent og sin kunnen vakte forbløffelse og stormende bifald overalt.

Salieris far havde intet tilovers for den slags dagdrømme og spurgte hånligt sin søn, om han virkelig bare ønskede at være sådan en dresseret abekat.

Dog, skønt han ingen opmuntring fandt i sit hjem, fik Salieri alligevel sine musikalske drømme opfyldt ved egen hjælp, og endte som feteret hofkomponist i det toneangivende Wien. Og her møder han så den unge, voksne Mozart, der, som drevet af en mag-

net, er kommet til den muntre og inspirerende by for at komme væk fra det kedelige ærkebiskoppelige hof i Salzburg.

Da Salieri første gang hører den unges musik, bliver han rystet af bevægelse og forstår, at her er der ikke tale om nogen dresseret abekat. Nej, her er det selve det guddommelige, der taler gennem personen Mozart. Men hvilken person!

Salieri ser ham som en uvorn, liderlig og vulgær knægt, der ikke tænker på andet end kvinder, vin, fornøjelser – og så selvfølgelig musik. Og da begynder en skæbnesvanger konflikt at tage form i Salieri.

Selv har han ofret alt, endog sin kyskhed har han svoret for at tjene Gud med sine evner, sin musik alene. Men nu ser han, at Gud har svigtet og forrådt ham, og som sit instrument har udvalgt - ikke et stort og ædelt menneske, som Salieri kæmper for at være - men denne indbildske, latterlige klovn, Mozart. Igennem denne nar lader Gud sin herlighed og vellyd flyde. I denne menneskelige fattigdom manifesterer Gud sig.

For Salieri bliver det et kors for tanken. I dette lys ser han alt for klart sin egen middelmådighed. Og i had og fortvivlelse kaster han sit krucifiks af sin korsfæstede Gud på ilden og sværger sig i det ondes magt: Nu vil han hævne sig på denne uretfærdige, ubarmhjertige, troløse Gud, og hævnen skal ramme ham gennem hans udvalgte. Mozart skal ødelægges, men så raffineret, at hans guddommelige musik skal blive tilbage og tilskrives Salieri selv. Sådan skal Gud tabe og blive den lille.

Og Salieri driver sit spil – i det skjulte, naturligtvis. Men effektivt. Mozart bliver øde-

lagt. Kun 35 år gammel dør han, syg og nedbrudt. Men hans værk forbliver hans – og Guds.

Sådan formår Salieri kun indirekte at slå mennesket Mozart ihjel. Straffen rammer ikke Gud. Kun Salieri selv. Han ender som sagt der, hvor filmen begynder, som sindssyg og lader sig på galeanstalten køre rundt i rullestol med hænderne velsignende bredt ud til sit bitre, ironiske budskab: ”Alle middelmådigheder i verden, jeres synder er jer forladt”.

Mozart døde alene i den dybeste fattigdom. Så fattig at hans lig en regnfuld morgen blev kørt til kirkegården kun fulgt af nogle ganske få, som endda ikke gik hele vejen med. Et sted ude på kirkegården blev han kastet i en massegrav for fattige. Da man dagen efter spurgte graverne om, hvor han var blevet lagt, kunne ingen huske det.

Filmen gør de to mænd til hinandens skæbne. Salieri, den talentfulde, flittige, dydige, som hverken med sit talent, sin flid eller dyd – eller senere med sin hævn-gerrighed – hæver sig længere end til knæhøjde af geniet. Og Mozart, om hvem det fortælles, at musikken kom til ham, ligesom af sig selv, og formede sig i hans hoved til det færdige resultat, som så blot skulle skrives ned. Og det kunne endda lade sig gøre ved billardbordet med et glas vin i hånden.

Sådan tegner filmen billedet af geniet, der fuldt ud er klar over sin egen særlighed, sin genialitet, men som ved, at han i sig selv blot er et almindeligt menneske, at det så at sige er kræfter udefra, der bruger ham som instrument, kræfter han må underkaste sig og være lydige overfor – mere til smerte end

til glæde for sig selv. Blot være lydige til døden. Til glæde for andre.

Og sådan bliver Milos Formans Mozart på en måde et billede -som vi måske ikke skal presse for meget - men alligevel et billede på Kristus, der allerede fra barnsben kender sit talent, sin virkelige plads, drevet til den af en magt, større end ham selv, anende allerede med barnets intuition, at hans liv ikke skal være hans eget, men et redskab i Guds tjeneste, kendetegnet af den særlighed, som altid vil være et kors for tanken, ikke mindst for selvberørende, dygtige, talentfulde mennesker, at Gud udvælger sig og bruger det, der i menneskers øjne tager sig fattigt og naragtigt ud. For det gjorde han jo, tømmerens søn fra Nazareth!

Man droges til ham for hans særligheds skyld, men frastødtes, og hånede ham, fordi han, den fattige, naragtigt dristede sig til at kende sin egen særlighed, vide at han var Guds søn – en vished, der blev til mere smerte end glæde for ham selv. En vished han måtte være tro til døden. Til glæde for andre.

Den gang han levede, var verden lige så fuld af Salieri’er, middelmådigheder, som den er nu.

Han kastede med sin særlighed sit skarpe og afslørende lys på dem, og det tåler middelmådigheder ikke godt: ”Væk med det lys, sluk det, få det ødelagt”. Og det gjorde de så! De slog ham ihjel. Men hans værk kunne de ikke slå ihjel. Det forblev hans – og Guds. Han døde alene, i den dybeste fattigdom og fornærelse, naglet til det liv, der blev hans. Hans lig handlede man ilde med. Kun ganske få fulgte ham til graven. Da man en mor-

Redaktion

Sognepræst
Margrethe Dahlerup Koch
Høbrovej 3
6980 Tim
mdk@km.dk

Sognepræst
Søren Jensen
Byløkken 27
8240 Risskov
sjen@km.dk

Søndagslæsning
udkommer hver uge på
www.grundtvig.dk
– hvor man også
kan tilmelde sig
elektronisk nyhedsbrev
om Søndagslæsning

Grundtvigsk Forum
Farvergade 27
1463 København K
Telefon 3373 2800
vartov@vartov.dk

gen spurgte om, hvor han var blevet lagt, -
var han borte.

Det er den kristne forkyndelse, at han rejste
sig fra graven. Han rejste af sit kors et nyt
kors, et kors for selv den mest talentfulde,
ja, geniale tanke: Gud tabte ikke, da han
døde. Han vandt!

Det forbliver en gåde, et uløseligt paradoks,
at hans forkyndelse kom ind i verden fattig
og sagtmodig og nøgent som et nyfødt barn,
og forvandlede sig til en sejrshymne, stor og
liflig som den skønneste musik.

Over den dårekiste, som verden undertiden
kan synes at være, fuld af forfængelighed,
smålighed, hævnlyst, frygt, magtskyge, mid-
delmådighed, bredte han sit kærlighedsbud-
skab som en skjulende kappe.

Det, han gav sig ind under og bøjede sig for i
livet og i døden, kendte han ikke som en
upersonlig, grusomt udfordrende skæbne-
magt, men som sin kære far. Derfor vidste
han, skønt det gjorde ondt, at han var i gode
hænder, også da han døde.

Hans egne hænder, som hans bødler med
vold spredte ud og naglede til korset, blev,
da han døde, for evigt gjort fri og bredt ud i
en favnende gestus af velsignelse. Og hans
musik, hans ord blev tilbage, da han selv
døde: Hør det, hvert eneste menneske på
jorden. Hvad du end har fået af talenter,
mange eller få, og hvad du end har gjort ved
dem, så får du betroet ét ”talent” som ingen
kan tage fra dig, nemlig mig og den kærlig-
hed din skaber gennem mig har elsket dig
med. Gå nu ud og lev af den og på den!

Mennesker i hele verden: Jeres synder er jer
forladt! Amen.

Kirsten Dissing Overgaard

Tidligere Bering Valgmenighed

Salmer:

745, 276, 170 / 321, 366